

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 37.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fest avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 11. septbr. 1928.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarsløðum og skrivstovum. Telf. 143.

2. árg.

AFTURHALDIÐ SITUR Í HÁSETI á Føroya lögtingi. Gomlu skilnaðartrollini fúna og arvafiggandarnir finnast í bardaga móti tí reyða frælsisliðinum.

Tað er spáað, at stundin ikki er fjar, til báðir teir politisku arvafiggindarnir lata stríðið falla, hitt beiskasta politiska stríðið, ið staðið hevur her á landi, síðani Gøtu Tróndar tld. Hesir báðir flokkarnir ið nú telja 10 og 11 menn á Føroya lögtingi, halda ikki bert uppát við at bregða vápn móti hvørjum øðrum, men hin reyði login rekur teir í ein bólk, gamlar syndir teirra eru tá tváaðar í náðini yvir fyri hvørjum øðrum — deysnæðin, ið signar við tannabit. Men login er ein skínareldur — hann soldar nógvur úr liði teirra, og sessast hesir í tí nýggja, reyða liðinum og kennast frír og loystir úr fjotróm. Soleiðis háttáð elvist ein bardagi, ið dunar miklari enn á nokrum sinni áður. Men hesin bardagi fer at hava annan lit og dóm, tí her fer at leika um hitt sanna alheims mannafrælsi ella høvuðkambaránsrætt. Hitt smáttiskorna einstaklingsins harðræði, ið hevur valdað og sum valdar stevnuni í politikki á Føroyalandi, stendur fyri skáki. Landið teirra er í váða — alt gamalt utansyndis og innansyndis persontjak má lúta. Felagsskrimslið, elddrekin mikli, ið vil týna órættin og hevja hin minnimenta og rættleysa, má vegast.

Og vit merkja, hvussu partarnir eru farnir at fenglast við línuna til at hevja hitt hvíta parlamentarslaggið. Til valið, ið tilsjónalatandi skifti vágskálirnar á tingi — vit skulu síggja, at tað bert var tilsjónalatandi við at trongsýnið og afturhaldið so hábarsliga sum á nokrum sinni óivað skal tróna í háseti — til hetta valið stóð sjálvur høvdingi táverandi meirlutans veitrandi við tí hvíta semingsflagginum móti tí gamla arvafigganda. Hevði hendan veitran ætlað varigan frið, var tað sjálvandi eitt gleðistekin. Tessverri var ikki so. Tað er eisini illa hugsandi sær tær gomlu stríðshetjunnar — vit skulu vera kurteisligir og ikki siga dvørgarnir — sitandi við stokkum í hondum og binda frið. Nei aftanfyri hitt hvíta friðarmerki gól blóðhønin til fylking í hernaði. Men tað er uttan fynd og dovnar kraftaleyst tároynd skal standa — er eins og hvølpaleikur: goyggi og bit uppá kvamsvis uttan alvor, meinlik holmgonguleiki millum vinir, ið skulu gerast stálbrøður í lívi og

deyða. Hinir freku stríðsboðarnir: Sambandið og »Rigsenhed« um aldur og ævir, Sjálvstýri og at gerast føroyskur Føroyingur o. s. fr. — teir slætna og gerast deyðakýrrir, ella rættari sagt, teirra skap, ið er gígl, fánar sum ein hvørsvjónarleikur, ið ikki tolar gjølla áhyggjan og atsøkn.

Teir høvdu ongatið rót og lív av sonnum.

Royndarstund.

Sum fólk kunnugt, so hava Sjálvstýrismenn fort í sínum skyldri, at teir vilja verja og økja lögtingsins ræði.

Á lögtingi kom um daginrar til avgerðar uppskot frá Javnaðarmonnum, at tingið skuldi átala yvirvaldsins atburð móti teim monnum, ið høvdu fingið festibrov uppá jørð, men onga jørð. Átalan stýðjaði seg til grein 17 í lögtingslógini. Nei, hetta orkaði tingið ikki. Hugsað sær til, at átala yvirvaldsina her á landi — fyri atburð sín! Tað sýndi avstemmingin. Bert vóru 8 tingmenn fyri hesum, nevniliga báðir Javnaðarmenninir, og hinir vóru 6.

Til leygardagsfundin høvdu Javnaðarmenn sett soljóðandi dagsskrá: Í tí tingið heldur at tørvur er á at øll kongsjørð fer undir tingsins vald, og reglur fyri hesum ásetast sum skjótast, gongur tingið yvir til næsta mál á dagsskráini.

Henda dagsskráin fall. Tað vóru bert 9 stemmir fyri: Javnaðarmenn og — hinir 7 stemmarnar sløddust innanfyri Sambandið og Sjálvstýrið.

„Neyðars, neyðars Føroyaland...“

Islandsfiskeriet.

(Telegram til „Føroya Social-Demokrat“).

Reykjavík, 7.—9.—1928.

Indtil 1. September samlede Fangst: Sydvestlandet 234,400 skpd. mod ifor 201,100, deraf Vestmannoerne 35,900 ifor 38,100, Smaabyerne 40,000 ifor 32,000, Havnefjord Trawlere 93,200 ifor 93,800, Lineskibe 27,800 ifor 12,000. Vestfordene 43,800 ifor 31,200, Nordlandet 44,100 ifor 21,300, Østlandet 34,600 ifor 19,700, deraf i Aar 221,500 Storfisk, 83,300 Smaafisk, 9,800 Kuller, 32,300 Sej. Samlede Sildefangst indtil 1. September: Vestfjordene 3,400 Tønder saltet, 174,700 hl. til Fabrikation, Siglufjord 65,200 saltet 23,300 krydret, 149,300 til Fabrikation. Øfjord 18,700 saltet, 5,400 krydret 124,500. Østfjordene 3,600 saltet, ialt 90,900 saltet, 28,600 krydret, 448,600.

Fontenay.

Á LØGTINGI 1928.

Her upptakis áræð er lamið,
ekur for valdsharra hond,
tegir í trælvoynnum hami,
tá teknrættur surrast í bond.

Og frumveikir fjakka svá dáðleysir
— fúna sum ellisprek.
Sjarligir stokka teir ráðleysir
— syvja so aftur um brek.

Ýl, stormur! úr svovndmarru veki,
stormur úr frilendis rúmd!
Grøð tú tær grimdir og brekið,
lat glymja í ógmegdarskýmd!

ÁHOYRARI.

Dansken paa Færøerne.

Orienterende Betragtninger
af
En der vil sundt Samarbejde og Fremskridt.

(Sluttet).

I den Tid, der nu ligger et godt Aarhundrede tilbage, var Dansken paa Færøerne saa godt som udelukkende et hartad heligt Begreb. Grunden hertil var den, at Færingen kun kendte Danskeren som kirkelig Embedsmand, og Præsten stod dengang ganske anderledes ophøjet i Folkebevidstheden end nu, han var ikke blot en Gudsmænd i Kirken, men i heletaget, ogsaa uden for denne, et højere Væsen. Mange er de Anekdoter, der paa en naiv men klar Maade udtrykker Menigmands komplette Forbauselse over, at ogsaa en Præst kunde begaa noget menneskeligt.

Denne sakramentale Opfattelse af hvad der var dansk overførtes i Folkets hundredeårige Elendighedsperiode ogsaa paa andre mindreværdige Danske end Præsterne; og ihvorvel der til enhver Tid altid var enkelte ætostore Personer, som forstod at hævde sig overfor Embedsstanden, saa var den almene Opfattelse dog den, at en dansk Mand skyldte man ganske særlig Ærbødighed, saa at det f. Eks. ihvertfald mange Steder var Skik, at Mændene sad barhovedede ved Aarene, naar de skydsede en dansk Mand.

Om hvorledes denne Skik blev aflagt paa i altfald ét Sted, ved man endnu fra en Anekdote, der ikke er helt komme til foud.

Det er vist en almenygldig Regel, at selv de bedste Mennesker kan blive spolerede ved,

at der vises dem overdrevent Hensyn. De forholdsvis mange Danske, der efterhaanden kom til Færøerne i den ene eller den anden Anledning, for kortere eller længere Tid, var selvfølgelig langt fra alle betydelige nok til at taale den overdrevne Beundring, der uforskyldt vistes dem. Man kan heller ikke forlange, at de alle skulde være i Stand til at gennemskue den Fordom, hvori den Beundring, de var Genstand for, bundede og derved forstaa, at det i Grunden ikke var deres Person den gjaldt: men derimod et imaginært Begreb »Dansken paa Færøerne«. Man var derfor gentagne Gange Vidne til det triste Fænomen, at danske Mænd og Kvinder, der kom hertil som de flinke og elskværdige Mennesker Danskerne i Almindelighed er hjemme, efter nogen Tid blev overlegne, fordriksfulde og helt igennem i Besiddelse af den usunde Anskuelse, at de hørte til en Race, som stod himmelhøjt over de Indfødte. Det var ikke alle, der faldt for Fristelsen, enkelte vedblev at være sig selv tiltrods for den uheldige Paavirkning, de udsattes for, og man bør heller ikke tillægge dem, der faldt nogen egentlig personlig Skyld; men Resultatet var dog alle Parter til ubodelig Skade, derom kan der ikke være Tvivl.

Det er klart, at denne fordomsbundne, kritikløse Beun-

Tandlæge BREND
traffes 11—5. Telf. 114.

dring for alt hvad der blot var dansk ikke kunde holde sig, da Forholdene forandredes ved Frihandelens Indførelse, Samfærdselsmidlernes Forbedring, og Oplysnings Fremtrængen; men Overgangen førte, som det ofte er Tilfælde, over i den modsatte Yderlighed, særlig da de gamle fordomsfulde Anskuelser blev ved at holde sig paa de mørkeste Pletter i Landet og virkede ved sine skarpe Kontraster æggende paa dem, der endnu, skønt umodne, dog havde faaet Øjnene op.

Nu kunde man have ønsket, at der paa den Tid var opstaaet en Ludvig Holberg paa Færøerne, der kunde have faaet Latteren — det eneste Middel, der kunde rense Luften — til at skylle over Landet, saa at begge Parter var gaaet uskadede ud at Krisen; men dette skete ikke; man fik i Stedet for at se det Fænomen opstaa, som siden har faaet Navnet »Danskerehad«. Et saare mystisk Begreb, som mange har ledt efter synlige Udtryk for, men faa har fundet.

De uheldige politiske Konstellationer, der begyndte 1905—06 bidrog sit overmaade store til, at Stikordene: Løsrivelsespolitik, Separatism og Danskerhad uddybedes og stilledes op som Modsætninger til det uldne, ubestemmelige Ord: Samband, der efterhaanden blev det rene Tabu for alle, som fremdeles hyldede de gamle fordomsfulde Anskuelser af hvad der var dansk. I lang Tid var »Dimmalætting« Tale-rod for den mest horrible Skamrosen af alt, ligegyldigt hvad, der blot grænsede til at have sin Oprindelse fra Danmark. At slige Taabeligheder kun virkede som Olje paa Ilden hos dem, der med Rette eller Urette havde taget Front mod Danmark er selvsagt.

Den Politik, som Sambandspartiet forte og de uheldige Embedsmænd vi havde i Tiden fra 1911—18, var medvirkende til, at tilspidse Forholdet saa hvast, at det hele endte i den fatale parlamentariske Kommission, Landstingskommission, der blev nedsat for at undersøge visse politiske Forhold paa Færøerne.

Aldrig, hverken før eller senere, er det lykkedes for en kortsynet og aandelig defekt Administration at faa en folkevalgt Forsamling til at begaa et saa